

Insolvence v nedávné judikatuře Nejvyššího správního soudu

Restrukturalizační fórum, Praha, 5.11.2019

Tomáš Rychlý, Nejvyšší správní soud

A. Představení; role NSS

- 1) správní soudnictví jako okrajový žánr v rámci insolvence
- 2) vztah mezi správním soudnictvím a insolvenčí jako relativně málo probádaná oblast
- 3) věci s insolvenčním přesahem spíše výjimkou
- 4) ergo: omezená zkušenost správních soudů s insolvenčí

B. Rozsudek rozšířeného senátu (RS) ve věci ELMO PLAST a. s.

- 1) rozsudek ze dne 10. 7. 2018, čj. 4 As 149/2017-121 (viz www.nssoud.cz)
- 2) na počátku bylo „vyprázdnění“ práva žalobce (společnost v reorganizaci s dispozičními oprávněními) na soudní přezkum rozhodnutí o správním deliktu → KS zastavil řízení o žalobě proti rozhodnutí s odkazem na § 141a ins. zák.
- 3) žalobce tvrdil protiústavnost § 141a ins. zák.
- 4) dřívější judikatura NSS (čj. 4 As 6/2015-18): je-li předmětem řízení před správním soudem přezkum rozhodnutí správního orgánu, které se týká mimosmluvní sankce (pokuty) dle § 170 odst. 1 písm. d) ins. zák., kterou dle ins. zák. nelze uspokojit, ke dni účinnosti rozhodnutí o úpadku se řízení přerušuje a nelze v něm pokračovat, dokud trvají účinky rozhodnutí o úpadku. Pokud je v době úpadku podána kasační stížnost, takové řízení je třeba zastavit dle § 141a ins. zák.
- 5) RS provedl rozsudkem ve věci *ELMO PLAST* obrat v judikatuře - ústavně konformním výkladem je, že § 140a a § 141a ins. zák. o zastavení (přerušení) řízení se nedotýkají soudního řízení správního
- 6) správní soudy totiž nerozhodují o *“pohledávkách či jiných právech týkajících se majetkové podstaty”*, ale o přezkumu správních rozhodnutí (resp. o ochraně před nezákonnými zásahy či nečinnostmi veřejné správy) dle s. ř. s.
- 7) tedy: soudní řízení správní v insolvenční věci pokračuje, podobně jako např. daňové řízení (§ 140d odst. 2 ins. zák.)

- 8) *“Mohou-li orgány veřejné správy zásadně (tj. až na insolvenčním zákonem stanovené výjimky) uplatňovat své pravomoci vůči dlužníkovi i po dobu účinnosti rozhodnutí o úpadku, musí být i po tuto dobu dlužníkovi zaručena účinná soudní kontrola vůči takovému jednání veřejné správy.”*
- 9) *“bezděčné” otevření problému procesního postavení dlužníka vs. insolvenčního správce: podle rozsudku ve věci ELMO PLAST (odst. 70) “Dlužník tedy je (či se může stát) i nadále účastníkem řízení ve správním soudnictví a má plné oprávnění v něm činit procesní úkony.”* (tj. i když nemá dispoziční oprávnění); insolvenční správce pak jako osoba zúčastněná na řízení (§ 34 s. ř. s.)
- 10) zřejmě nezamýšlený důsledek rozsudku ve věci ELMO PLAST: **insolvenční správce není osvobozen od soudních poplatků**: Na řízení před správními soudy se nepoužije § 11 odst. 2 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 293/2013 Sb., který od placení soudního poplatku osvobozuje insolvenčního správce nebo dlužníka s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku” (usnesení RS čj. 1 Afs 135/2018 - 71) - ale kdy (a zda vůbec) insolvenčního správce osvobodit?

3. Povaha penále a možnost jeho „započtení“ správcem daně: věc VIAMONT

- 1) Ing. Aleš Klaudy jako insolvenční správce VIAMONT a.s. vs. OFŘ - usnesení ze dne 13.6.2019, čj. 9 Afs 4/2018-50
- 2) skutkový základ: správce daně užil přeplatek na DPH na úhradu penále za nezaplacení odvodu za porušení rozpočtové kázně, přičemž pohledávka na penále vznikla **až po dni prohlášení úpadku**
- 3) věc předložená třetím senátem RS proti existujícím rozsudkům desátého senátu, jenž podobnou kasační stížnost ins. správce zamítl a aproboval postup daňové správy. Desátý senát: *“faktické zvýhodnění správce daně má oporu v § 242 daňového řádu (DŘ)”*
- 4) věc dosud RS nerozhodnutá
- 5) ilustruje zvláštní postavení daňové správy v insolvenci - má *de facto* pod kontrolou započtení daňových závazků pohledávek (§ 242 DŘ)
- 6) obecně tomu přisvědčil již rozsudek NSS ze dne 21.4.2016, čj. 7 Afs 261/2015-18, podle něhož **do majetkové podstaty vskutku patří jen “vratitelný přeplatek”** - tj. až po provedení zúčtování (započtení) na daňovém účtu dlužníka (§ 242 odst. 2 DŘ)

- 7) třetí senát však zaujal stanovisko, že **pohledávka na penále není pohledávkou za majetkovou podstatou** [§ 168 odst. 2 písm. c) ins. zák.] - naopak je pohledávkou vyloučenou z uspokojení dle § 170 písm. d) ins. zák. Odkázal na rozsudek ve věci ELMO PLAST → insolvence jako komplexní řešení. Pokud zákon vyloučí určité pohledávky z uspokojení (“mimosmluvní sankce”), **zákaz nelze obcházet postupy mimo insolvenční řízení** (tedy zde postupem dle DŘ)
- 8) ústavní aspekty věci: starší judikatura ÚS, kritická ke dřívější úpravě ZKV a zák. o správě daní a poplatků: *“pokud by mělo být přijato výhodnější postavení finančních úřadů jako správců daně v uspokojení jejich pohledávek (reprezentujících určitý veřejný zájem), takové zvýhodnění by musel zákonodárce formulovat explicitně, ústavně konformně a mělo by být i obhajitelné”* (nález ÚS ze dne 7.4.2005, sp. zn. I. ÚS 544/02). Vyhovuje těmto kritériím současná úprava DŘ? Zdá se, že ano - usnesení ÚS ze dne 4.7.2019, sp. zn. II.ÚS 1771/19
- 9) princip rovnosti věřitelů dle § 5 písm. b) ins. zák., jenž má i ústavní rozměr
- 10) judikatura Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 27.3.2018, sp. zn. 29 ICdo 3/2016) - definice “daně” dle daňového řádu není použitelná pro insolvenční řízení, má spíše procesní charakter
- 11) **závěr třetího senátu: pohledávkou za podstatou není každá daň v širokém slova smyslu (§ 2 odst. 3 a 4 DŘ), pojmy “daň” a “jiná podobná platba” dle § 168 odst. 2 písm. e) ins. zák. mají jiný význam, koncept “vratitelného přeplatku” a “svobody” započíst pohledávky na daňovém účtu musí být korigován úžší definicí daně**
- 12) třetí senát však nezpochybil koncepci “vratitelného přeplatku”
- 13) otázka, jak se k věci postaví RS

[UPOZORNĚNÍ: Znalost toho textu nemusí být dostatečná pro plné porozumění citovaným rozhodnutím; autor doporučuje, aby se adresáti seznámili vždy s úplným textem příslušného rozhodnutí. Výše uvedené vyjadřuje pouze osobní názory autora.]